

Vanaema aia kartulinäitus.

Iga kartulisordi pildil on näha ühe kartulimugula saak Vanaema aia põllul 2020 aastal. Kartulid on kasvanud hää lehmasitaga väetatud liivasemal mullal, mürgivabalt.

Koduaedadest pärit kartulisordid - meie põlised kartulid:

'Väike verrev'

Pärandsort, esimesed teated 1860

Säilitussort 2011.

Veel on kutsutud: 'Viulid', 'Väike verrev', 'Väike sinine', 'Zeus blaue', 'Kleine livländische blaue Speisekartoffel'.

Kasv: **Keskvalmiv**. Õitseb vähe, õied väikesed sinivioletsed.

Mugul: **Koor punavioletne ja sile, sisu helekollane**. Mugulaid väga palju, väikesed, ümmargused, sügavate silmaaukudega. Heade maitse- ja keedumadustega. **Sobib keedu-, salati-, prae- ja ahjukartuliks**.

Eriliselt maitsev, teda võib keeta kooritult ja koorega. Eriti sobiv jõulu, uus aasta või perepidude lauale. Parimad maitseomadused tekivad säilitamisel jõulude paiku.

Säilivus hea.

Haigused: Ei ole vähikindel, haigestub tugevasti viirushaigustesse, eriti vastuvõtlik lehemädanikule.

'Aire'

Pärandsort Lääne-Eesti

Kasv: **Keskvalmiv kuni hilisepoolne**.

Mugul: Mugulad ovaalsed, ühtlase kujuga, silmad madalal.

Koor väga intensiivse roosa värvusega ja sile, sisu kollane.

Säilivus hea.

'Kihnu kirju'

Pärandsort, tootmise andmise aasta 1950.

Kasv: **Valmimine hilisepoolne.** Õitseb ohtralt punaviolettsete õitega.

Mugul: Ümarovaalsed, väga ühtlase kujuga.

Silmad sügaval.

Koor roosa-valgekirju ja sile, sisu valge.

Maitseomadused head.

Säilivus hea.

'Punane saarlane'

Pärandsort

Kasv: **Valmimine hilisepoolne.**

Õitseb rohkelt suurte punaviolettsete õitega.

Mugul: Keskmise suurusega ümarovaalsed kuni ovaalsed. Silmad keskmise sügavusega.

Koor väga intensiivse roosa värvusega, sile.

Sisu helekollane kuni kollane.

'Endla'

Pärandsort Lääne-Eesti koduaiast, nime saanud talu perenaise Endla järgi. Säilitussort 2011

Kasv: **Keskvalmiv kuni hilisepoolne.** Õitseb vähe, sinivioletsete õitega.

Mugul: Keskmisest veidi väiksemad, pikliku kujuga, väga ühtlased, silmad madalad.

Koor tumeroosast punaseni ja õhuke, sisu tumekollane.

Heade maitseomadustega. Keetes kergesti laguneb, sobib ahju- ja praekartuliks.

Säilivus keskmine, puhkeperiood väga lühike.

'Kuldkerä'

Pärandsort, 1952, kasvatatud peamiselt Lääne-Eesti saartel.

Kasv: **Valmimine hiline.** Õitseb ohtralt suurte valgete õitega.

Mugul: Palju, ümmargused, väga ühtlase kujuga, keskmise suurusega. Silmad sügavad, koor ja sisu kollased. Suuremad kartulid võivad olla seest tühjad.

Silmad sügavad, koor ja sisu kollased. Suuremad kartulid võivad olla seest tühjad.

Heade maitseomadustega. Sobib keedu-, ahju- ja pudrukartuliks.

Säilivus väga hea.

'Liivi kollane'

Pärandsort

Kasv: **Valmimine hilisepoolne kuni hiline.**
Õitseb rohkelt, õisik suur ja õied suured valged.

Mugul: Ümarovaalsed, ühtlase kujuga.

Silmad sügaval, koor kollane ja kare, sisu kollane.

Väga hea maitsega kõva kartul. Sobib hästi keedukartuliks.

Säilivus hea, puhkeperiood pikk.

'Safrankollane'

Pärandsort

Kasv: **Valmimine hilisepoolne.**

Õitseb ohtralt, õisik suur ja õied valged.

Mugul: Ümmargused, keskmised.

Silmad sügaval, koor kollane, sisu kreemikaskollane.

Säilivus hea kuni väga hea.

'Sardell'

Pärandsort

Kasv: **Keskvalmiv kuni hilisepoolne.**

Õitseb suurte sinivioletsete õitega.

Mugul: **Piklikud, silmad madalad, koor kollane, sisu valge.**

Saak väike ja ebaühtlane Maitseomadused head, sobib ahjukartuliks. Väga ägeda välimusega.

Säilivus keskmine.

Haigused: Haigustele vastuvõtlik.

'Vale-Vale'

Pärandsort

Kasv: **Keskvalmiv kuni hilisepoolne.**

Õitseb ohtralt, suurtes õisikutes sinivioletsed suured õied.

Mugul: Keskmised, ümmargused, väga ühtlased.

Silmad sügaval, koor tugevalt intensiivse punavioletne värvusega, sisu kollane.

Söögikartul, keetes ei lagune, sobib salatiks. Väga heade maitseomadustega.

Säilivus hea.

'Jaapani kiduussikindel'

Pärandsort

Kasv: **Hiline**. Mugulate moodustumine hiline. Õisik suur ja valget värvi, marju keskmiselt.

Mugul: Suured ja taime kohta palju.

Mugulad ümmargused, väga ühtlase kujuga.

Koor roosa, osaliselt värvunud ja kare, sisu valge.

Säilivus hea kuni väga hea.

Puhkeperiood lühike.

'Porgand'

Pärandsort Lõuna-Eesti. Veel kutsutud: 'Pinitilk', 'Rotisitt'.

Kasv: **Keskvalmiv kuni hilisepoolne**.

Puhmas kõrge, püstine. Õied punavioletsed, suured, marjad puuduvad.

Mugul: **Mugulad piklikud**, väga ühtlase kujuga.

Silmad madalal, **koor roosa ja sile, sisu tumekollane**.

Heade maitseomadustega. Keetmisel laguneb kergesti, sobib hästi ahjukartuliks.

Säilivus keskmine, puhkeperiood väga lühike.

'Ridala'

Pärandsort

Kasv: **Hilisepoolne kuni hiline.**

Puhmas kõrge, püstine. Õitseb vähe, õisik suht väike ja valget värvi. Marjad puuduvad.

Mugul: Ümarovaalsed kuni ovaalsed, ühtlase kujuga.

Silmad madalal, **koor kollane, keskmisest siledam, sisu valge.**

Säilivus keskmisest veidi parem, puhkeperiood pikk kuni väga pikk.

'Riku'

Pärandsort

Kasv: **Hilisepoolne kuni hiline.**

Taimede algareng aeglane. Mugulate moodustumine hilisepoolne.

Õied valged ja suured. Marjad puuduvad.

Mugul: Ümmargused, ühtlase kujuga.

Silmad keskmisest veidi madalamal, **koor kollane ja sile, sisu kollane.**

Üldine säilivus hea, puhkeperiood väga pikk.

'Rootsi'

Pärandsort

Kasv: **Keskvalmiv**. Taimede algareng keskmisest veidi aeglasem.

Mugulate moodustumine keskmisest hilisem.

Puhmas ülikõrge. Õitseb palju, suurte väga tugeva punaviolitse värvi õitega.

Mugul: Pikliku kujuga, ühtlased.

Silmad madalal, **koor roosa, keskmiselt kare, sisu tumekollane**.

Heade maitseomadustega. Keetes kergesti laguneb, sobib ahju- ja praekartuliks.

Säilivus keskmine, puhkeperiood väga lühike. Saagikas.

'Noarootsi lillalapiline'

Pärandsort

Pärit Noarootsist.

Kasv: **Keskvalmiv**.

Mugul: **Koor tumelilla-kollase laigulised, seest kollane**.

Mugulad ei kasva hiiglasuureks. Keetes ei lagune, sobib nii salati, pudru kui ka keedukartuliks.

Säilib hästi ja nälga ei jäta.

Väljamaa põlissordid:

'Odenwaldi sinine'

Saksamaa põlissort 1902

Kasv: **Varajasepoolne kuni keskvalmiv.**

Õitseb keskmiselt sinivioletsete õitega.

Mugulad: Keskmise suurusega, ümarovaalsed, väga ühtlased. Silmad väga sügaval.

Koor punavioletne ja sile, sisu kollane.

Heamaitseiline toidukartul.

Säilivus hea, puhkeperiood lühike.

'Blue Congo'

Rootsi põlissort, Eestis üle 30 aasta.

Veel on kutsutud: Purple Congo, Blå Kongo, Blaue Schweden.

Kasv: **Hilisepoolne.** Õitseb ohtralt suurte sinivioletsete õitega.

Vastuvõtlik lehemädanikule.

Mugul: Ümarovaalsed kuni piklikovaalsed, väga ühtlased. Silmad keskmisest veidi sügavamal.

Koor ja sisu sinivioletne.

Maitseomadused head.

Keetmisel sisu violetne värvus säilib, sobib salati valmistamiseks. Mittelagunev, kuid mure. Sobib hästi värviliste toitude valmistamiseks.

Säilivus väga hea.

'Early Rose' - 'Varajane roosa'

USA põlissort 1867, Eestis mainitud 1875.

Kasv: **Varajane.**

Taimede algareng ja mugulate moodustumine kiire.

Õitseb ohtralt valgete õitega. Vastuvõtlik viirushaigustele.

Mugul: Suured, ümarovaalsed, ühtlased. Silmad keskmisest veidi sügavamal.

Koor üleni roosat värvi, sisu valge.

Täitsa hea maitse- ja kulinaarsete omadustega söögikartul.

Säilivus keskmine, puhkeperiood lühike.

'Adretta'

1975 Saksamaa

Kasv: **Keskmiselt varajane kuni varajane.**

Mugul: Ümar kuni ovaalsed, ilusa kujuga, madalate silmadega, keskmise suurusega, **kollane võrguline koor, sisu kollane.**

Hea saagikusega. Sobiv pudrukartul.

Säilivus hea.

Haigused: vähikindel sort, kõrge vastupanu keerdlehisuse ja väga kõrge vastupanu viiruse suhtes.

'Spargelkartul'

Soome põlissort

Kasv: Puhmas madal, õisi vähe.

Eristub kasvu ja väljanägemise poolest teistest kartulisortidest.

Mugul: Spargli mustriga. Väga ebaühtlase väljanägemisega.

Pole väga võimsa saagiga, seeest maitsev. Delikatesskartul gurmaanidele.

Koor kollane, sisu hele. Kõvema, kuivema sisuga.

Eriti maitsev koos koorega ahjus küpsetatult.

Jõgeva aretised:

'Jõgeva kollane' 1942

Säilitussort 2010.

Kasv: **Hilisepoolne**. Õitseb rikkalikult, õisik väga suur. Õied punavioletsed.

Mugul: Keskmise suurusega, ümarovaalsed. Silmad madalad, koor kollane ja sile, sisu tumekollane.

Väga heade maitse- ja keedumadustega lauakartul.

Säilivus hea.

Haigused: Vähikindel. Vastuvõtlik pruunmädanikule, varrepõletikule ja viirushaigustele, vastuvõtlikkus lehemädanikule keskmine. Ei ole kiduussikindel.

'Kalev' 1934

Kasv: **Hilisepoolne**. Õitseb ohtralt, õisik suur punaviolette värvusega.

Mugul: Suured, ümmargused, ühtlase kujuga. Silmad väga sügavad, koor kollane, sisu kreemikasvalge.

Maitse- ja keedumadused rahuldavad kuni head.

Pikk puhkeperiood ja keskmine säilivus.

Haigused: Ei ole kiduussikindel.

'Linda' 1943

Kasv: **Keskvalmiv kuni hilisepoolne**. Õitseb vähe, õied valged.

Mugul: Keskmise suurusega kuni suured. Piklikovaalsed, ühtlased. Silmaaugud keskmise sügavusega. **Koor kollane, sisu tumekollane**. Heade maitseomadustega lauakartul.

Säilivus hea kuni väga hea, puhkeperiood väga pikk.

'Olev' 1953

Kasv: **Hilisepoolne kuni hiline**. Õitseb rohkelt, õis sinivioletne, väike. Õisik suur.

Mugul: Suur, ümarovaalne. Silmad madalal, koor kollakaspruun, väga kare. **Sisu kreemikasvalge**. Suure tärkliesisaldusega. Universaalsort. Keedu- ja maitseomadused rahuldavad kuni head.

Säilivus hea, puhkeperiood väga pikk.

Haigused: Vähikindel. Lehemädanikule suhteliselt vastupidav, viirushaigustele vastuvõtlik. Ei ole kiduussikindel.

'Varmas' 1965

Kasv: **Varajane.**

Taimede algareng väga kiire, mugulate moodustumine varajane. Õitsemine väga harv.

Mugul: Keskmise suurusega, siledad, ümarovaalsed, varieeruva kujuga. Silmad väga sügaval, **koor ja sisu valged.**

Maitsev ja väga varajane.

Säilivus keskmine, puhkeperiood väga lühike.

'Jõgeva varajane'

Kasv: **Varajane.**

Õitseb rohkelt valgete õitega.

Mugul: Ümarovaalsed, suured. Silmad madalad.

Koor kollane ja sile, sisu tumekollane.

Säilivus hea, puhkeperiood pikk.

'Ando' 1973

Säilitussort 2019

Kasv: **Hilisepoolne kuni hiline.** Õied valged, õitseb rohkesti ja kaua.

Mugul: Suured, ümmargused, ühtlase kujuga ja madalate silmadega. **Koor valge ja sile, sisu kollane.**

Kõrge tärkliisisaldusega. Heade kulinaarsete omadustega laua-ja tööstuskartul. Jahune, keetmisel laguneb kergesti. Sobib pudrukartuliks.

Kui ta koristades ei ole täisküps hakkab keetes tumenema. Tumenemise põhjuseks võib olla ka vee keemiline koostis ja vale keedunõu (veneagegne alumiiniumpott).

Säilivus väga hea

Haigused: Keskmiselt vastuvõtlik viirushaigustele ja harilikule kärnale. Lehemädaniku- ja vähikindel. Ei ole kiduussikindel.

'Aleksander'

Aretaja: Ü. Erik

Kasv: **Varajane**. Taimede algareng kiire. Mugulate moodustumine varajane. Õisik väga väike, valge, marju hõredalt.

Mugul: Ümmargused, keskmiselt ühtlased. Silmad keskmisest veidi sügavamal.

Koor kollane, üsna sile, sisu kollane.

Säilivus keskmine. Puhkeperioodi pikkus lühike.

Kasvatan veel ka selliseid sorte:

'Naerusuu' - pärit Saaremaalt.

'Kuuba' - pärit '80 nõukaaja kaubandusest.

'Läti varajane kollane' - pärit Läti seemnevahetusest. Väga maitsev kartul. Sobib eriti hästi pudru kartuliks, samuti ahjukartuliks.

'Tšiili' – pärit Tšiilist.